

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

Esas Sayısı : 2022/155

Karar Sayısı : 2023/38

Karar Tarihi: 22/2/2023

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: İstanbul 8. Aile Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 187. maddesinin Anayasa'nın 2., 10., 17., 20., 90. ve 153. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebidir.

OLAY: Evlenmeden önceki soyadının kullanılmasına izin verilmesi talebiyle açılan davada itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKMÜ

Kanun'un itiraz konusu 187. maddesi şöyledir:

“III. Kadının soyadı

Madde 187- Kadın, evlenmekle kocasının soyadını alır; ancak evlendirme memuruna veya daha sonra nüfus idaresine yapacağı yazılı başvuruyla kocasının soyadı önünde önceki soyadını da kullanabilir. Daha önce iki soyadı kullanan kadın, bu haktan sadece bir soyadı için yararlanabilir.”

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Selahaddin MENTEŞ, Basri BAĞCI, İrfan FİDAN, Kenan YAŞAR ve Muhterem İNCE'nin katılımlarıyla 29/12/2022 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle uygulanacak kural sorunu görüşülmüştür.

2. Anayasa'nın 152. ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddelerine göre bir davaya bakmakta olan mahkeme, bu dava sebebiyle uygulanacak bir kanunun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin hükümlerini Anayasa'ya aykırı görmesi hâlinde veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varması durumunda bu hükümlerin iptalleri için Anayasa Mahkemesine başvurmaya yetkilidir. Ancak anılan maddeler uyarınca bir mahkemenin Anayasa Mahkemesine başvurabilmesi için elinde yönetimine açılmış ve mahkemenin görevine giren bir davanın bulunması, iptali talep edilen kuralın da o davada uygulanacak olması gerekir. Uygulanacak kural ise bakılmakta olan davanın değişik evrelerinde ortaya çıkan sorunların çözümünde veya davayı sonuçlandırmada olumlu ya da olumsuz yönde etki yapacak nitelikte bulunan kurallardır.

3. 4721 sayılı Kanun'un itiraz konusu 187. maddesinin birinci cümlesinde kadının, evlenmekle kocasının soyadını alacağı ancak evlendirme memuruna veya daha sonra nüfus

idaresine yapacağı yazılı başvuruyla kocasının soyadının önünde, önceki soyadını da kullanabileceği öngörülmüş; anılan maddenin ikinci cümlesinde ise daha önce iki soyadı kullanan kadının bu haktan sadece bir soyadı için yararlanabileceği hükme bağlanmıştır. Bakılmakta olan davanın konusu ise daha önce iki soyadını kullanan davacının bu haktan bir kez daha yararlanma talebine yönelik olmayıp davacının evlenmeden önceki soyadını tek başına kullanmasına izin verilmesi talebine ilişkindir. Bu itibarla söz konusu ikinci cümleinin bakılmakta olan davada uygulanma imkânı bulunmamaktadır.

4. Açıklanan nedenle 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 187. maddesinin;

A. Birinci cümlesinin esasının incelenmesine,

B. İkinci cümlesinin itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma imkânı bulunmadığından bu cümleye ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

5. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Onur MERCAN tarafından hazırlanan için esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükmü, dayanılan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Genel Açıklama

6. 21/6/1934 tarihli ve 2525 sayılı Soyadı Kanunu'nun 1. maddesinde her Türk'ün öz adından başka soyadını da taşımak zorunda olduğu, 2. maddesinde söyleyişte, yazıda ve imzada öz adın önde, soyadın sonda kullanılacağı, 3. maddesinde ise rütbe, memuriyet, aşiret, yabancı ırk ve millet isimleriyle genel ahlaka uygun olmayan veya iğrenç ve gülünç olan soyadlarının kullanılmayacağı öngörülmüştür.

7. Anılan Kanun'un 5. maddesinin birinci fıkrasında mümeyyiz olan reşit kişilerin soyadını seçmekte serbest oldukları, 7. maddesinin birinci cümlesinde Kanun'un yayımlandığı tarihten itibaren iki yıl içinde soyadı olmayanlar ile soyadlarını değiştirmek isteyenlerin taşıyacakları adı nüfus kütüklerine geçirilmek üzere bildirecekleri, 8. maddesinde soyadı seçme işlerinde çıkacak uyuşmazlıkları çözmeye, soyadını kendisi seçmeyenler ile anası ve babası belli olmayan çocuklara ad takma ve bir adın kanunun öngördüğü şekle uygun olup olmadığı hakkında karar verme yetkisinin ana kütüğün bulunduğu yerin en büyük mülkiye memuruna ait olduğu, 10. maddesinde ise Kanun'un belirlediği süre geçtikten sonra soyadlarını değiştirmek isteyenlerin 4721 sayılı Kanun'un bu konudaki hükümlerine tabi olacağı belirtilmiştir.

8. 25/4/2006 tarihli ve 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu'nun 7. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (c) bendinde soyadı ile evli kadınların önceki soyadları aile kütüğünde yer alması gereken bilgiler arasında sayılmıştır.

9. 4721 sayılı Kanun'un 36. maddesinin birinci fıkrasında kişisel durumun bu amaçla tutulan resmî sicil ile belirleneceği, 39. maddesinde ise mahkeme kararı olmadıkça kişisel durum sicilinin hiçbir kaydında düzeltme yapılamayacağı belirtilmiştir. 5490 sayılı Kanun'un 35. maddesinin (1) numaralı fıkrasında da kesinleşmiş mahkeme hükmü olmadıkça nüfus kütüklerinin hiçbir kaydının düzeltilemeyeceği, kayıtların anlamını ve taşıdığı bilgileri değiştirecek şerhler konulamayacağı ancak olayların aile kütüklerine tescili esnasında yapılan maddi hataların nüfus müdürlüğüne dayanak belgesine uygun olarak düzeltileceği belirtilmiştir.

10. 4721 sayılı Kanun'un 27. maddesinin birinci fıkrasında haklı nedenlerin varlığı hâlinde adın değiştirilmesinin hâkimden istenebileceği öngörülmüştür. 5490 sayılı Kanun'un 36. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendinde de haklı sebeplerin bulunması durumunda nüfus kaydında düzeltme yapılmasının hâkimden istenebileceği belirtilmiş; ayrıca nüfus müdürlüğünün ad değişikliği hâlinde adı değişen kişinin çocuklarının baba veya ana adını, soyadı değişikliğinde ise soyadı değiştirilen kişinin eşinin ve ergin olmayan çocuklarının soyadını da düzelterek öngörülmüştür.

11. Anılan Kanun'un ek 3. maddesinde boşandığı eşinin soyadını kullanmasına izin verilen kadının evlenmeden önceki soyadını taşımak istemesi, eşinin soyadı ile birlikte önceki soyadını taşıyan kadının ise sadece eşinin soyadını kullanmak istemesi hâlinde yazılı talepte bulunulması şartıyla nüfus müdürlüğüne gerekli işlemin yapılacağı hükme bağlanmıştır.

12. 4721 sayılı Kanun'un 321. maddesinin birinci cümlesinde çocuğun ana ve babası evli ise ailenin soyadını taşıyacağı, 314. maddesinin üçüncü fıkrasında ise evlatlığın küçük ise evlat edinenin soyadını alacağı, evlat edinenin isterse çocuğa yeni bir ad verebileceği, ergin olan evlatlığın evlat edinilme sırasında dilerse evlat edinenin soyadını alabileceği öngörülmüştür.

B. Anlam ve Kapsam

13. 4721 sayılı Kanun'un 187. maddesinin itiraz konusu birinci cümlesinde kadının evlenmekle kocasının soyadını alacağı ancak evlendirme memuruna veya daha sonra nüfus idaresine yapacağı yazılı başvuruya kocasının soyadının önünde önceki soyadını da kullanabileceği belirtilmiştir.

14. Kural uyarınca kadın, evlenmenin gerçekleşmesiyle birlikte kocasının soyadını alacak ancak evlendirme memuruna veya daha sonra nüfus idaresine yapacağı yazılı başvuruya kocasının soyadının önünde evlenmeden önceki soyadını da kullanmaya yönelik talepte bulunabilecektir. Başka bir deyişle kadının evlenmeden önceki soyadını kullanabilmesi bu yönde talepte bulunması ve anılan soyadını kocasının soyadının önünde kullanması şartlarına bağlanmıştır.

15. Bu itibarla kurala göre kadının evlenmeden önceki soyadını evlendikten sonra tek başına kullanabilmesi mümkün değildir.

C. İtirazın Gerekçesi

16. Başvuru kararında özetle; soyadının kadının kimliği ile kişiliğinin bir parçasını oluşturduğu, itiraz konusu kuralla kadının evlenmeden önceki soyadını kullanma hakkına getirilen sınırlamanın meşru bir amacının bulunmadığı, erkeğin doğumla kazandığı soyadını ömrü boyunca kullanması mümkün iken aynı hakkın kadına tanınmamasının eşitlik ilkesiyle bağdaşmadığı, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) söz konusu farklı muamele nedeniyle ihlal kararları verdiği, ayrıca bireysel başvuru alanında Anayasa Mahkemesince verilen ihlal kararlarının da bulunduğu ancak değiştirilmeyen kuralın idare tarafından uygulanmaya devam edildiği, bu durumun ise Anayasa Mahkemesi kararlarının bağlayıcılığı ilkesini ihlal ettiği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 10., 17., 20., 90. ve 153. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Ç. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

17. Anayasa'nın 10. maddesinde *“Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir./Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz./Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz./ Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz./ Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.”* denilmiştir.

18. Anayasa'nın anılan maddesinde belirtilen kanun önünde eşitlik ilkesi hukuksal durumları aynı olanlar için söz konusudur. Bu ilke ile eylemli değil hukuksal eşitlik öngörülmüştür. Eşitlik ilkesini amacı aynı durumda bulunan kişilerin kanunlar karşısında aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak, kişilere ayırım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Bu ilkeyle, aynı durumda bulunan kimi kişi ve topluluklara ayrı kurallar uygulanarak kanun karşısında eşitliğin ihlali yasaklanmıştır. Kanun önünde eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı tutulacağı anlamına gelmez. Durumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları ve uygulamaları gerektirebilir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar farklı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'da öngörülen eşitlik ilkesi zedelenmez (AYM, E.2017/47, K.2017/84, 29/3/2017, § 18; E.2020/95, K.2022/3, 26/01/2022, § 25).

19. Eşitlik ilkesi yönünden yapılacak anayasallık denetiminde öncelikle Anayasa'nın 10. maddesi çerçevesinde aynı ya da benzer durumda bulunan kişilere farklı muamelenin mevcut olup olmadığı tespit edilmeli, bu bağlamda aynı ya da benzer durumdaki kişiler arasında farklılık gözetilip gözetilmediği belirlenmelidir. Bundan sonra farklı muamelenin nesnel ve makul bir temele dayanıp dayanmadığı, nihayetinde nesnel ve makul bir temele dayanıyorsa söz konusu farklı muamelenin ölçülü olup olmadığı hususları irdelenmelidir. Ölçülülük ilkesi, amaç ve araç arasında hakkaniyete uygun bir dengenin bulunması gereğini ifade eder. Diğer bir ifadeyle bu ilke, farklı muamelenin öngörülen nesnel amaç ile orantılı olmasını gerektirmektedir (AYM, E.2016/205, K.2019/63, 24/7/2019, § 65; E.2021/1, K.2021/32, 29/4/2021, § 32).

20. Kuralda, evlenen kadının kocasının soyadını alacağı ancak evlendirme memuruna veya daha sonra nüfus idaresine yapacağı yazılı başvuruyla kocasının soyadının öntünde, önceki soyadını da kullanabileceği öngörülmüştür. Kural kadının evlenmeden önceki soyadını evlendikten sonra tek başına kullanılmasına imkân tanımamaktadır.

21. 4721 sayılı Kanun yürürlüğe girmeden önceki dönemde eşlerin evlilik birliğindeki konumlarının her yönden eşit şekilde düzenlendiğini söylemek oldukça güçtür. Nitekim mülga 17/2/1926 tarihli ve 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi'nin 152. maddesinde "*Koca birliğin reisidir./Evin intihabı karı ve çocukların münasip veçhile iâşesi, ona aittir.*", 153. maddesinin ikinci fıkrasında "*Kadın, müşterek saadeti temin hususunda gücü yettiği kadar kocasının muavin ve müşaviridir. Eve, kadın bakar.*", 154. maddesinin birinci cümlesinde "*Birliği koca temsil eder.*" denilmekteydi. Ayrıca mülga Kanun'un 21. maddesinde erkek eşin ikamet adresinin kadın eşin ikamet adresi sayılacağı, 98. maddesinde evlenme başvurusunun erkeğin ikametinin bulunduğu yerdeki idareye yapılacağı, 263. maddesinin ikinci cümlesinde ise evlilik birliğinin devam ettiği süre içinde ana ve babanın velayete ilişkin hususlarda anlaşamamaları durumunda babanın oyunun geçerli olacağı belirtilmişti.

22. Diğer yandan mülga Kanun'un 153. maddesinin birinci fıkrasında 14/5/1997 tarihli ve 4248 sayılı Kanun'un 1. maddesiyle yapılan değişiklikten önce kadının kocasının aile ismini taşıyacağı öngörülmüştü. Anılan fıkrada yapılan değişiklikte ise kadının evlenmekle kocasının soyadını alacağı ancak evlendirme memuruna veya daha sonra nüfus idaresine yapacağı yazılı başvuruyla kocasının soyadı öntünde, önceki soyadını da kullanabileceği, daha önce iki soyadı kullanan kadının bu haktan sadece bir soyadı için yararlanabileceği belirtilmişti. Söz konusu değişikliğin gerekçesinde ise kadının evlenmeden önce mesleki yaşamda tanınmış olması hâlinde veya bazı düşüncelerle eski soyadını kaybetmek istememesi durumunda kocasının soyadı ile bekârlık soyadını da kullanabilmesine imkân tanınmasının bir ihtiyaç olarak ortaya çıktığı ifade edilmişti.

23. Sosyal, ekonomik, demografik ve teknolojik gelişmeler gibi nedenler zaman içinde belirli yasal değişikliklerin gerçekleştirilmesi ihtiyacını ortaya çıkarabilmektedir. Ayrıca Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen *insan haklarına saygılı devlet ilkesi* de insan hakları alanında yaşanan gelişim ve dönüşüm dikkate alınmak suretiyle belirli yasal düzenlemelerin değiştirilmesini veya yürürlükten kaldırılmasını gerektirebilmektedir. Başka bir ifadeyle yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla toplumsal hayatta olumlu etkiler yaratan ve belirli bir alanda düzenin sağlanmasını mümkün kılan hükümler zamanla toplumsal gereksinimlere cevap vermede yetersiz kalabilmekte, ayrıca insan hakları bağlamında kabul gören evrensel değerlerin yeterli ölçüde hayata geçirilebilmesini temin etmekten uzaklaşabilmektedir. Nitekim 4721 sayılı Kanun'un genel gerekçesinde canlı varlıklar gibi kanunların da zamanla yaşlandığı, günün ihtiyaçlarına gereği gibi cevap vermede zorlandığı vurgulanmış ve 1028. maddesiyle 743 sayılı Kanun yürürlükten kaldırılmıştır.

24. 4721 sayılı Kanun ile eşlerin evlilik birliğindeki konumu eşitlik ilkesi gözönünde bulundurulmak suretiyle yeniden düzenlenmiştir. Anılan Kanun'un genel gerekçesinde Kanun ile evlilik hukukuna ilişkin yapılan değişikliklerin modern hukuk sistemlerinde temel ilke olarak kabul edilen kadın-erkek eşitliği ilkesinin sürdürülmesi, bu eşitliğe ters düşen hükümlerin Kanun'dan çıkarılması veya eşitliği sağlayacak şekilde düzenlenmesi düşüncesine dayandığı, ayrıca Kanun'un "*EVLİLİĞİN GENEL HÜKÜMLERİ*" başlıklı Üçüncü

Bölümünde yapılan değişikliklerin büyük çoğunluğunun da kadın-erkek eşitliğinin sağlanması amacıyla yönelik olduğu ifade edilmiştir.

25. Bu kapsamda Kanun'un 186. maddesinde eşlerin oturacakları konutu birlikte seçecekleri, evlilik birliğini beraberce yönetecekleri, birliğin giderlerine güçleri oranında emek ve malvarlıkları ile katılacakları öngörülmüştür. Anılan maddenin gerekçesinde konutun seçimini kocaya tanıyan hükmün değiştirildiği, kadın-erkek eşitliğini sağlamak üzere kocanın evlilik birliğinin reisi olduğunu öngören hükmün kaldırıldığı, evlilik birliğinin yönetiminde eşlere eşit söz hakkının tanındığı, ayrıca eşlerin evlilik birliğinin giderlerine katılmasının da eşitlik ilkesi gözetilmek suretiyle düzenlendiği belirtilmiştir.

26. Diğer yandan mülga 743 sayılı Kanun'un erkek eşin açık olarak veya zımnen izin vermesi şartıyla kadın eşin bir iş veya sanat yapabileceğini öngören hükmün de yer aldığı 159. maddesinin Anayasa Mahkemesinin 29/11/1990 tarihli ve E.1990/30, K.1900/31 sayılı kararıyla iptal edilmesinin ardından 4721 sayılı Kanun'un aynı konuyu düzenleyen ve gerekçesinde anılan karara atıf yapılan 192. maddesinde eşlerden her birinin meslek veya iş seçiminde diğerinin iznini almak zorunda olmadığı ancak meslek ve iş seçimi ile bunların yürütülmesinde evlilik birliğinin huzur ve yararının gözönünde bulundurulacağı hükme bağlanmıştır.

27. Ayrıca 4721 sayılı Kanun'un 134. maddesinin birinci fıkrasında birbiriyle evlenecek erkek ve kadının içlerinden birinin oturduğu yer evlendirme memurluğuna birlikte başvuracakları belirtilmek suretiyle evlenme başvurusunun yapılacağı yerin tespitinde erkeğin ikamet adresine üstünlük tanıyan mülga 743 sayılı Kanun'un 98. maddesindeki yaklaşımdan da vazgeçilmiştir.

28. Öte yandan 4721 sayılı Kanun'un 336. maddesinin birinci fıkrasında evlilik devam ettiği sürece ana ve babanın velayeti birlikte kullanacakları belirtilmiş, anılan maddede mülga 743 sayılı Kanun'un 263. maddesindeki erkeğin oyuna üstünlük tanıyan hükme ise yer verilmemiştir. Ayrıca evliliğin feshi veya boşanma hâllerinde çocuğun anasına verilmiş olması durumunda dahi babasının seçtiği veya seçeceği adı alacağını öngören 2525 sayılı Kanun'un 4. maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesi de eşitlik ilkesine aykırı bulunarak Anayasa Mahkemesinin 8/12/2011 tarihli ve E.2010/119, K.2011/165 sayılı kararıyla iptal edilmiştir.

29. Bu itibarla tarihsel süreç içinde kadın-erkek eşitliğini hayata geçirmeye yönelik hukuki gelişmelerin yaşandığı, bu kapsamda eşitlik ilkesine aykırı olduğu değerlendirilen bazı hükümlerin iptal edildiği, ayrıca mülga 743. sayılı Kanun'un eşitlik ilkesine aykırı olduğu değerlendirilen hükümlerine 4721 sayılı Kanun'da yer verilmediği ve evlilik hukukunun eşitlik ilkesi bağlamında büyük ölçüde yeniden düzenlendiği anlaşılmıştır. Buna karşılık 4721 sayılı Kanun'da kadının soyadı konusu yeniden düzenlenmemiş, mülga 743 sayılı Kanun'un 153. maddesinin birinci fıkrasındaki hükme 4721 sayılı Kanun'un itiraz konusu kuralın da yer aldığı 187. maddesinde aynen yer verilmiştir.

30. 2525 sayılı Kanun'un 1. maddesinde soyadını taşımak bir yükümlülük olarak öngörülmüştür. Bununla birlikte Anayasa'nın 20. maddesinin birinci fıkrasında herkesin özel hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Bireyin yaşamıyla özdeşleşen ve kişiliğinin ayrılmaz bir unsuru hâline gelen, birey olarak kimliğin

belirlenmesinde en önemli unsurlardan biri, vazgeçilmez, devredilmez ve kişiye sıkı surette bağlı bir kişilik hakkı olan isim hakkının da kişinin özel hayatının bir unsuru olduğu açıktır. Dolayısıyla cinsiyet, doğum kaydı gibi kimlik bilgileri ve aile bağlarıyla ilgili bilgiler ile bunlarda değişiklik ve düzeltme yapılmasını isteme hakkının yanı sıra isim ve soyadı hakkı da Anayasa'nın 20. maddesi kapsamındadır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. *Hacı Ahmet Eskikanbur*, B. No: 2015/2944, 9/1/2019, § 27; *Turgay Karaca*, B. No: 2018/34343, 27/1/2021, § 29).

31. Bu itibarla kişiliğin bir parçası olan soyadını taşımak yalnızca bir *yükümlülük* değil aynı zamanda Anayasa'nın 20. maddesi kapsamında bir *hak* niteliğindedir. Nitekim AİHM de anılan hakkın Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 8. maddesi kapsamında yer aldığı kabul etmiştir (*Ünal Tekeli/Türkiye*, B. No:29865/96, 16/11/2004, § 42).

32. Anayasa'nın 41. maddesinin ailenin Türk toplumunun temeli olduğunu öngören hükmün yer aldığı birinci fıkrasına 3/10/2001 tarihli ve 4709 sayılı Kanun'un 17. maddesiyle *"ve eşler arasında eşitliğe dayanır."* ibaresi eklenmiştir. Anılan Kanun'un genel gerekçesinde Anayasa'nın uygulamada olduğu dönem içinde ortaya çıkan ihtiyaçlar, kamuoyunun beklentileri ve yeni siyasi açılımlar doğrultusunda yenilenmesi gerekliliğinin ortaya çıktığı, ayrıca Avrupa Birliği'ne tam üyelik sürecinde ekonomik ve siyasi kriterlerin karşılanması ile bu alanda gerekli yasal düzenlemelerin yapılmasının ön şartı olarak Anayasa'da bazı değişikliklerin yapılmasının da kaçınılmaz olduğu, teklif ile toplumun ihtiyaçlarına cevap verebilecek çağdaş demokratik standartlara ve evrensel normlara uygun olan, insan hakları ile hukukun üstünlüğünü ön plana çıkaran bir Anayasa değişikliğinin hedeflendiği belirtilmiştir. Söz konusu maddenin gerekçesinde ise kadın-erkek eşitliğini sağlamaya yönelik bir düzenlemenin öngörüldüğü ifade edilmiştir.

33. Diğer yandan Anayasa'nın 10. maddesinin birinci fıkrasında herkesin cinsiyet nedeniyle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşit olduğu belirtilmekteyken anılan maddeye 7/5/2004 tarihli ve 5170 sayılı Kanun'un 1. maddesiyle eklenen ikinci fıkrada kadınların ve erkeklerin eşit haklara sahip olduğu ve devletin bu eşitliğin yaşama geçirilmesiyle yükümlü olduğu ifade edilmiştir. Söz konusu Kanun'un genel gerekçesinde dünyada gelişen yeni demokratik açılımlara uyum sağlanması, bu açılımlara uygun bir şekilde temel hak ve hürriyetlerin evrensel düzeyde kabul edilmiş standart ve normlar ile Avrupa Birliği kriterleri seviyesine çıkarılması amacıyla kanunlarda düzenlemeler yapılması ihtiyacının Anayasa'da da değişiklikler yapma zorunluluğunu doğurduğu ifade edilmiştir. Anılan maddenin gerekçesinde ise cinsiyet temelinde ayrımcılığı yasaklayan uluslararası sözleşmelere işaret edilmiş ve söz konusu değişikliklerle yeterli ölçüde temsil edilmeyen cinsiyet lehine belirli avantajlar sağlayan önlemlerin sürdürülmesinin veya kabul edilmesinin eşitlik ilkesine aykırı olmayacağına öngörüldüğü belirtilmiştir.

34. Anılan anayasal değişikliklerle hem kanun önünde eşitlik ilkesinin hayata geçirildiğinden söz edilebilmesi için kadın ve erkek eşitliğinin tam anlamıyla sağlanması gerektiği güçlü bir biçimde vurgulanmış hem de anayasa koyucunun eşitlik ilkesinin eşler arasındaki görünümüne verdiği önem açık bir şekilde ortaya konulmuştur.

35. Öte yandan Sözleşme'ye Ek (7) Numaralı Protokol'ün 5. maddesinde de *"Eşler evlilikte, evlilik süresince ve evliliğin sona ermesi durumunda, kendi aralarında ve çocukları*

ile ilişkilerinde medeni haklar ve sorumluluklardan eşit şekilde yararlanırlar. Bu madde devletlerin çocuklar yararına gereken tedbirleri almalarını engellemez.” denilmek suretiyle eşler arasında eşitlik ilkesi özel olarak düzenlenmiştir. Söz konusu Ek Protokol, 10/3/2016 tarihli ve 6684 sayılı Kanun’la onaylanmasının uygun bulunması üzerine 8/4/2016 tarihli ve 29678 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 28/3/2016 tarihli ve 2016/8717 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile onaylanmıştır.

36. Bu itibarla evlenmeden önceki soyadının evlendikten sonra da kullanılması yönünden kadın ile erkeğin karşılaştırmaya müsait şekilde benzer durumda buldukları sonucuna ulaşılmıştır. Erkek evlenmeden önceki soyadını evlendikten sonra da tek başına kullanabildiği hâlde kuralla kadının evlenmeden önceki soyadını evlendikten sonra ancak kocasının soyadının önünde kullanabileceği öngörüldüğünden karşılaştırmaya müsait şekilde benzer durumda olan eşler arasında cinsiyet temelinde farklı muamelenin yapıldığı açıktır.

37. Kadının evlenmeden önceki soyadını evlendikten sonra da kullanmasına izin verilmemesinin hak ihlaline yol açtığı ileri sürülmek suretiyle AİHM ve Anayasa Mahkemesine birçok bireysel başvuru yapılmıştır. Bu kapsamda AİHM kadının evlenmeden önceki soyadını tek başına kullanmasına izin verilmemesinin Sözleşme’nin 8. maddesi bağlamında 14. maddesini ihlal ettiğine karar vermiştir (*Ünal Tekeli/Türkiye*).

38. Anayasa Mahkemesi ise uluslararası sözleşmelerin erkek ve kadının evlilik sonrasında soyadları bakımından eşit haklara sahip olmasını öngören hükümleri ile evli kadının kocasının soyadını kullanması zorunluluğunu öngören iç hukuk düzenlemelerinin aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle Anayasa’nın 90. maddesinin beşinci fıkrası uyarınca uluslararası sözleşme hükümlerinin esas alınmasının gerektiğini, bu itibarla başvuruçular hakkında 4721 sayılı Kanun’un 187. maddesinin uygulanmasının kanunilik ilkesiyle bağdaşmadığını ve ihlale yol açtığını belirtmiştir (bu yöndeki kararlar için bkz. *Sevim Akat Eşki*, B. No: 2013/2187, 19/12/2013; *Gülsüm Genç*, B. No: 2013/4439, 6/3/2014; *Neşe Aslanbay Akbıyık*, B. No: 2014/5836, 16/4/2015).

39. Öte yandan kadının soyadına ilişkin davalarda önemli bir içtihat geliştiren Yargıtay da Anayasa Mahkemesi gibi kadının evlenmeden önceki soyadının kullanmasına izin verilmemesinden kaynaklanan uyumsuzlukta Anayasa’nın 90. maddesinin beşinci fıkrası gereğince uluslararası sözleşme hükümlerinin uygulanması gerektiğini kabul etmiştir. Bu bağlamda Yargıtay, kadının evlenmeden önceki soyadının evlendikten sonra tek başına kullanmasına izin verilmemesinin Sözleşme’nin 8. maddesiyle bağlantılı olarak 14. maddesine aykırın olduğu sonucuna ulaşmış; kadının evlenmeden önceki soyadını evlendikten sonra tek başına kullanabilmesi için haklı bir nedenin bulunmasına gerek olmadığını da ayrıca vurgulamıştır (Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E.2014/889, K.2015/2011, 30/9/2015).

40. Bununla birlikte anılan yargısal içtihatların kanun önünde eşitlik ilkesinin hayata geçirilmesi için tek başına yeterli olduğu söylenemez. Söz konusu ilkenin hukuk düzenine egemen olabilmesi için yasama ve yürütme organları ile idare makamlarının da belirli yükümlülükleri mevcuttur. Başka bir ifadeyle *insan haklarına saygılı devlet ilkesinin* bir gereği olarak kadın haklarıyla ilgili eşitlik ilkesi bağlamında tartışma ve uyumsuzluk yaşanmayan bir düzenin gerçekleştirilmesinde devletin tüm organları ve idare makamlarının görevi bulunmaktadır. Nitekim Anayasa’nın 10. maddesinin ikinci fıkrasının ikinci cümlesinde devletin kadın-erkek eşitliğinin hayata geçirilmesini sağlamakla yükümlü

olduğunu, beşinci fıkrasında ise devlet organları ve idare makamlarının bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun hareket etmek zorunda olduklarını öngören hükümlerde anılan göreve işaret edilmektedir.

41. Diğer yandan Anayasa'nın Başlangıç kısmında kuvvetler ayrılığının devlet organları arasında medeni bir iş bölümü ve iş birliği olduğu belirtilmektedir. Buna göre eşler arasında eşitlik ilkesinin hayata geçirilmesi yönünden de devlet organları ve idare makamlarının iş birliği içinde bulunmaları anayasal bir zorunluluktur. Bu iş birliği bağlamında yasal düzenlemelerin ve idari uygulamaların büyük önem taşıdığı açıktır. Zira eşler arasında eşitlik ilkesinin hayata geçirilmesinde esas olan kadının yargı yoluna başvurmaksızın erkek ile eşit haklardan yararlanabilmesidir. Başka bir deyişle kadının erkekle eşit haklardan yararlanmasının öncelikle hukukun asli kaynağı olan kanunla güvence altına alınması ve bu güvenceyi hayata geçirebilecek idari uygulamaların geliştirilmesinin gerektiği, bu bağlamdaki yargısal içtihatların tek başına yeterli güvenceyi sağladığının kabul edilemeyeceği açıktır.

42. Söz konusu AİHM, Anayasa Mahkemesi ve Yargıtay kararları kadının evlenmeden önceki soyadını evlendikten sonra tek başına kullanabilmesine sınırlı bir imkân tanımıştır. Zira kadın-erkek eşitliğine ilişkin yapılan anayasal değişiklikler ile yargısal içtihatlardaki tüm gelişmelere rağmen varlığı korunan ve idare makamlarınca uygulanmaya devam edilen kural nedeniyle kadının herhangi bir külfete katlanmak zorunda kalmaksızın evlenmeden önceki soyadını tek başına kullanabilmesi mümkün olmamıştır.

43. Benzer durumda olanlara farklı muamele yapılmasının nesnel ve makul bir nedeninin bulunup bulunmadığının veya farklı muamele öngörülebilmesinin hangi dereceye kadar mümkün olacağına değerlendirilmesinde kamu otoritelerinin belirli ölçüde takdir yetkisi bulunmaktadır. Bununla birlikte bu takdir yetkisinin kapsamı farklı muameleye konu hakkın niteliğine göre değişebilmektedir (*Nuriye Arpa*, B. No: 2018/18505, 16/6/2021, § 59). Diğer yandan cinsiyet temelli farklı muamele söz konusu olduğunda kamu makamlarının takdir yetkisi daralmaktadır (*Ayşe Tezel ve diğerleri* [GK], B. No: 2018/14186, 20/10/2022, § 91). Ayrıca anayasa koyucunun eşitlik ilkesinin eşler arasındaki görünümüne verdiği önem gözetildiğinde eşler arasında cinsiyet temelli farklı muamele bağlamında kanun koyucunun son derece sınırlı bir takdir yetkisinin bulunduğu da açıktır.

44. Nüfus kayıtlarındaki karışıklığın önlenmesi ve soy bağının sağlıklı bir şekilde tespit edilmesinde kamu yararı bulunmaktadır. Bununla birlikte bireylerin Türkiye Cumhuriyeti kimlik numaralarının bulunması ve nüfus hizmetlerinin bilişim teknolojilerinden faydalanılmak suretiyle sunulduğu gözetildiğinde söz konusu kamu yararının sağlanmasının yegâne yolunun kadının evlendikten sonra kendi soyadını ancak eşinin soyadının önünde kullanması olduğu söylenemez. Bu nedenle nüfus kayıtlarının düzeninin sağlanması amacının kuralla öngörülen farklı muamelenin makul nedeni olarak kabul edilmesi mümkün değildir.

45. Anayasa'nın 41. maddesinin birinci fıkrasında Türk toplumunun temeli olduğu belirtilen ailenin toplumsal değerlerin sonraki nesillere aktarılması gibi önemli işlevleri bulunmaktadır. Ailenin bir isimle anılmasının, başka bir ifadeyle aile bireylerinin aynı soyadına sahip olmalarının aile bağlarını koruyacağı, bu sayede ailenin toplumsal işlevini yerine getirmesine katkı sağlayacağı söylenebilir. Bununla birlikte kadının evlendikten sonra kocasının soyadını almasının ailenin ortak bir soyadına sahip olmasını mümkün kılan tek

seçenek olmadığı açıktır. Bu bağlamda eşlere içlerinden birinin soyadını veya bunun dışında bir adı ortak soyadı olarak belirleme imkânının tanınması ya da ortak soyadının eşlerin evlenmeden önceki soyadlarının birleşiminden oluşacağına öngörülmesi de mümkündür.

46. Kaldı ki ortak soyadının aile bağlarını korumanın zorunlu unsuru olduğunun, bu manada eşlerin ortak soyadı taşımamaları hâlinde aile bağlarının hiçbir şekilde korunamayacağına söylenmesi de zordur.

47. Buna göre aile bağlarının korunup güçlendirilmesi amacının da kuralla öngörülen farklı muamelenin makul nedeni olarak kabul edilmesi mümkün değildir. Kadının evlenmeden önceki soyadını evlendikten sonra ancak eşinin soyadının önünde kullanabileceğine öngörülmesinin başka bir nedeni ise tespit edilememiştir.

48. Bu itibarla evlenmeden önceki soyadının evlendikten sonra da tek başına kullanılması bağlamında kadın ve erkek arasında kuralla öngörülen farklı muamelenin nesnel ve makul bir temele dayanmaması sebebiyle eşitlik ilkesini ihlal ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

49. Açıklanan nedenle kural Anayasa'nın 10. maddesine aykırıdır. İptali gerekir.

Kadir ÖZKAYA, Muammer TOPAL, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, İrfan FİDAN ve Muhterem İNCE bu görüşe katılmamışlardır.

Kural Anayasa'nın 10. maddesine aykırı görülerek iptal edildiğinden ayrıca Anayasa'nın 2., 17., 20., 90. ve 153. maddeleri yönünden incelenmemiştir.

IV. İPTALİN DİĞER KURALLARA ETKİSİ

50. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrasında kanunun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün belirli kurallarının iptali, diğer kurallarının veya tümünün uygulanmaması sonucunu doğuruyorsa bunların da Anayasa Mahkemesince iptaline karar verilebileceği öngörülmektedir.

51. 4721 sayılı Kanun'un 187. maddesinin birinci cümlesinin iptali nedeniyle uygulanma imkânı kalmayan anılan maddenin ikinci cümlesinin 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince iptali gerekir.

V. İPTAL KARARININ YÜRÜRLÜĞE GİRECEĞİ GÜN SORUNU

52. Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasında "*Kanun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü ya da bunların hükümleri, iptal kararlarının Resmî Gazetede yayımlandığı tarihte yürürlükten kalkar. Gereken hallerde Anayasa Mahkemesi iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabilir. Bu tarih, kararın Resmî Gazetede yayımlandığı günden başlayarak bir yılı geçemez.*" denilmekte, 6216 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrasında da bu kural tekrarlanmak suretiyle Anayasa Mahkemesinin gerekli gördüğü hâllerde Resmî Gazete'de yayımlandığı günden başlayarak iptal kararının yürürlüğe gireceği tarihi bir yılı geçmemek üzere ayrıca kararlaştırabileceği belirtilmektedir.

53. 4721 sayılı Kanun'un 187. maddesinin birinci ve ikinci cümlelerinin iptal edilmesi nedeniyle doğacak hukuksal boşluk kamu yararını ihlal edecek nitelikte görüldüğünden Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasıyla 6216 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince anılan cümlelerin iptallerine ilişkin hükümlerin kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesi uygun görülmüştür.

VI. HÜKÜM

22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 187. maddesinin;

A. Birinci cümlesinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, Kadir ÖZKAYA, Muammer TOPAL, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, İrfan FİDAN ile Muhterem İNCE'nin karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA, iptal hükmünün, Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince KARARIN RESMÎ GAZETE'DE YAYIMLANMASINDAN BAŞLAYARAK DOKUZ AY SONRA YÜRÜRLÜĞE GİRMESİNE OYBİRLİĞİYLE,

B. İkinci cümlesinin 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince İPTALİNE, iptal hükmünün, Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince KARARIN RESMÎ GAZETE'DE YAYIMLANMASINDAN BAŞLAYARAK DOKUZ AY SONRA YÜRÜRLÜĞE GİRMESİNE OYBİRLİĞİYLE,

22/2/2023 tarihinde karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili
Kadir ÖZKAYA

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
Basri BAĞCI

Üye
İrfan FİDAN

Üye
Kenan YAŞAR

Üye
Muhterem İNCE

KARŞI OY

1. H.O.G.S. tarafından evlenmeden önceki soyadının kullanılmasına izin verilmesi istemiyle açılan davada, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 187. maddesinin Anayasa'ya aykırı olduğu değerlendirilerek iptaline karar verilmesi talebiyle İstanbul 8. Aile Mahkemesi'nce yapılan itiraz başvurusunda Mahkememiz çoğunluğunca anılan maddenin birinci cümlesinin iptaline karar verilmiştir. Aşağıda açıklanan gerekçelerle tarafımızca karara iştirak edilmemiştir.

2. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun itiraz konusu 187. maddesinin birinci cümlesinde kadının evlenmekle kocasının soyadını alacağı ancak evlendirme memuruna veya daha sonra nüfus idaresine yapacağı yazılı başvuru ile kocasının soyadının önünde önceki soyadını da kullanabileceği belirtilmiştir. Maddenin somut başvuruya konu olayda uygulanma imkânı olmadığı için anayasal değerlendirmeye tabi tutulmayan ikinci cümlesinde ise daha önce iki soyadı kullanan kadının bu haktan sadece bir soyadı için yararlanabileceği hükme bağlanmıştır. Böylece, kadın, evlenmenin gerçekleşmesiyle birlikte ilkece kocasının soyadını alacak ancak dilerse evlendirme memuruna veya daha sonra nüfus idaresine yapacağı yazılı başvuruya kocasının soyadının önünde evlenmeden önceki soyadını da kullanmaya yönelik talepte bulunabilecektir, bu suretle de evlenmeden önceki soyadını kocasının soyadının önüne ekleyerek kullanabilecektir. Kural uyarınca kadın, evlenmeden önceki soyadını evlendikten sonra kocasının soyadı olmaksızın tek başına kullanamayacaktır.

3. Mahkememiz çoğunluğunca, tarihsel süreç içinde kadın-erkek eşitliğini hayata geçirmeye yönelik olarak yaşanan hukuki gelişmelere değinildikten ve bu kapsamda evlilik hukukunun eşitlik ilkesi bağlamında büyük ölçüde yeniden düzenlendiği tespiti yapıldıktan sonra, 4721 sayılı Kanun'da kadının soyadı konusunun yeniden düzenlenmediği, mülga 743 sayılı Kanun'un 153. maddesinin birinci fıkrasındaki hükme 4721 sayılı Kanun'un itiraz konusu kuralın da yer aldığı 187. maddesinde aynen yer verildiğinin anlaşıldığı açıklanmıştır.

4. Yapılan tespit ve değerlendirmelerin ardından da, evlenmeden önceki soyadının evlendikten sonra da kullanılması yönünden kadın ile erkeğin karşılaştırmaya müsait şekilde benzer durumda buldukları sonucuna ulaşılmış; ulaşılan bu sonuca göre de kuralla karşılaştırmaya müsait şekilde benzer durumda olan eşler arasında cinsiyet temelinde farklı muamelenin yapıldığı belirtilmiştir.

5. Daha sonra ise nüfus kayıtlarındaki karışıklığın önlenmesi ve soy bağının sağlıklı bir şekilde tespit edilmesinde kamu yararının bulunduğu kabul edilmiş, ancak söz konusu kamu yararının sağlanmasının tek yolunun kadının evlendikten sonra kendi soyadını ancak eşinin soyadının önünde kullanması olmadığı, aynı kamu yararını sağlayan başka önlemlerin de alınabileceği ifade edilmiştir.

6. Bu bağlamda ailenin toplumsal değerlerin sonraki nesillere aktarılması gibi önemli işlevlerinin bulunduğu ve aile bireylerinin aynı soyadına sahip olmalarının aile bağlarını korumak suretiyle ailenin toplumsal işlevini yerine getirmesine katkı sağlayacağı kabul edilmekle birlikte kadının evlendikten sonra kocasının soyadını almasının ailenin ortak bir soyadına sahip olmasını mümkün kılan tek seçenek olmadığı bir kez daha vurgulanmış ve ayrıca ortak soyadının aile bağlarını korumanın zorunlu unsuru olduğunun söylenmesinin de güç olduğu belirtilmiş ve kuralla öngörülen farklı muamelenin eşitlik ilkesini ihlal ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

7. Anayasa'nın 2. maddesinde, Türkiye Cumhuriyeti'nin bir hukuk devleti olduğu belirtilmiştir. Maddede belirtilen hukuk devleti; eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adil bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, hukuki güvenliği sağlayan, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuk kurallarıyla kendini bağlı sayan ve yargı denetimine açık olan devlettir.

8. Anayasa'nın 10. maddesinde "*Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir./Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz./Çocuklar, yaşlılar, özürllüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz./Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz./Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.*" denilmek suretiyle kanun önünde eşitlik ilkesine yer verilmiştir.

9. Anayasa'nın 10. maddesinde belirtilen eşitlik ilkesinin amacı, hukuksal durumları aynı olanların kanunlarca aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak ve kişilere kanun karşısında ayırım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Bu ilkeyle, aynı durumda bulunan kimi kişi ve topluluklara ayrı kurallar uygulanarak kanun karşısında eşitliğin ihlali yasaklanmıştır. Bu ilke ile eylemli değil hukuksal eşitlik öngörülmektedir. Kanun önünde eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı tutulacağı anlamına gelmez. Durum ve konumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları gerekli kılabilir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar farklı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'nın öngördüğü eşitlik ilkesi çiğnenmiş olmaz. (AYM, E.2020/95, K.2022/3, 26/1/2022, § 25).

10. Anayasa'nın 12. maddesinde, "*Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir. Temel hak ve hürriyetler, kişinin topluma, ailesine ve diğer kişilere karşı ödev ve sorumluluklarını da ihtiva eder*" hükmüne yer verilmiştir. Maddenin bu şekilde düzenlenmesinden de açıkça anlaşıldığı gibi Anayasa koyucu kişiyi temel hak ve hürriyetlerle donatırken, bu hak ve hürriyetlerin kişinin topluma, ailesine ve diğer kişilere karşı olan ödev ve sorumluluklarından ayrı düşünülmeeyeceği vurgulanmış; 17. maddesinde "*Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir*"; 41. maddesinde de "*Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır. Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilâtı kurar*" denilmiştir.

11. Soyadı, belli bir ailenin bireylerini diğer ailenin bireylerinden ayırmaya yarayan ve kuşaktan kuşağa geçen addır. Bir kimsenin kimliğinin belirlenmesinde en önemli unsur olan soyadı, vazgeçilemez, devredilemez, kişiye sıkı surette bağlı bir kişilik hakkıdır. Ayrıca 2525 sayılı Soyadı Kanunu'nun 1. maddesinde yer alan "*Her Türk öz adından başka soy adını da taşımağa mecburdur*" hükmü gereğince, soyadı kullanmak kişilere yüklenmiş bir yükümlülüktür. Türk hukukunda aile ismi ile eş anlamda kullanılan soyadının, kişinin kimliğini belirleme işlevi yanında, ailesini ve soyunu belirleme, kişiyi başka ailelerin bireylerinden ayırt etme işlevleri de bulunmaktadır. Bu işlevleri nedeniyle yasa koyucu, nüfus

kayıtlarının düzenli tutulması, resmi belgelerde karışıklığın önlenmesi, soyun belirlenmesi, ailenin korunması gibi sebeplerle soyadı kullanımını yasal düzenlemelerle kural altına almaktadır. (AYM, E.2009/85, K.2011/49, 21/10/2011).

12. İtiraz konusu '*Kadın evlenmekle kocasının soyadını alır*' kuralının da aile birliğinin korunması ve aile bağlarının güçlendirilmesi başta olmak üzere, nüfus kayıtlarının düzenli tutulması, resmi belgelerde karışıklığın önlenmesi ve soyun belirlenmesi gibi kamu yararı ve kamu düzeni gerekleri nedeniyle kabul edildiği anlaşılmaktadır.

13. Milletlerin ayırıcı vasıflarının, değer yargularının, inanç ve düşünce kalıplarının aktarılması ve kuşaklar arası bağın sürdürülmesini sağlayan aile, üstlendiği rol ve işlevleri ile geçmişten günümüze hemen her toplumun özelliklerini yansıtmaktadır. Bu bakımdan ailenin toplumdaki etkinliği ve algılanışı da toplumdan topluma değişmektedir. Toplumun temel ögesi olan aile, sevgi, saygı, hoşgörü ve benzeri insani ve ahlaki değerlerin, gelenek, görenek, dil, din ve diğer özelliklerin yaşandığı ve gelecek nesillere aktarıldığı kutsal bir kurumdur. (AYM, E.2009/85, K.2011/49, 21/10/2011).

14. Aileyi Türk toplumunun temeli olarak tanımlayan Anayasa'nın 41. maddesinde ailenin birey ve toplum hayatındaki önemine işaret edilmiş, Devlete ailenin korunması için gerekli düzenlemeleri yapması ve teşkilatı kurması konusunda ödevler yüklenmiştir.

15. Öte yandan Uluslararası hukukun temel belgelerinden olan İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 16. ve Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin 10. maddelerinde de ailenin toplumun doğal ve temel unsuru olduğu ve devlet tarafından korunması gerektiği belirtilmiş; Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. maddesinde herkesin aile hayatına saygı gösterilmesi hakkına sahip olduğu kabul edilmiştir.

16. İtiraz konusu kural ile aile ismi olarak kullanılan soyadının kuşaktan kuşağa geçmesi, böylece de Türk toplumunun temeli olan ailenin birlik ve bütünlüğünün devamı sağlanmış olmaktadır.

17. Soyadının kişilik haklarından olması, ona hiçbir müdahalede bulunulamayacağı şeklinde anlaşılmamalıdır. Yasa koyucunun soyadı kullanımına kamu yararı ve kamu düzeni gerekleri uyarınca Anayasa'ya uygun olmak koşuluyla müdahalede takdir hakkının bulunduğu açıktır.

18. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de soyadı kullanımı ile ilgili başvuruları, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. maddesinde yer alan 'özel hayatın ve aile hayatının korunması' ilkesi kapsamında incelemiş ve kararlarında, nüfusun eksiksiz ve doğru olarak kaydedilmesi, aile adlarının istikrarına verilen önem, kişisel kimlik saptaması veya belli bir ismi taşıyanların belli bir aile ile bağlantılarının kurulabilmesi gibi kamu yararının gerekleri uyarınca, soyadı değiştirme imkânına yasal sınırlamalar getirilebileceği; ulusal yasa koyucunun bu sınırlamaları da kendi devletiyle ilgili tarihi ve siyasi yapısına bağlı kalarak seçmesinde takdir hakkının bulunduğunu belirtmiştir. (AYM, E.2009/85, K.2011/49, 21/10/2011).

19. Dolayısıyla, yasa koyucunun aile soyadı konusundaki takdir hakkını, aile birliği ve bütünlüğünün korunması ve aile bağlarının güçlendirilmesi başta olmak üzere, kamu yararı ve kamu düzeninin gerektirdiği kimi zorunluluklar nedeniyle, eşlerden birisine öncelik tanıyacak biçimde kullanmasının hukuk devletine ve eşitlik ilkesine aykırı bir yönü bulunmamaktadır. Kaldı ki itiraz konusu kuralda kadının başvurusu durumunda önceki soyadını kocasının soyadının önüne ekleyerek kullanabileceği belirtilerek, kişilik hakkı ile kamu yararı arasında adil bir dengenin kurulması da sağlanmıştır. (AYM, E.2009/85, K.2011/49, 21/10/2011).

20. Ayrıca belirtmek gerekir ki kadının evlenmekle kocasının soyadını almasının cinsiyet ayırımına dayanan bir farklılaşma yarattığı savı da yerinde değildir. Zira yasa koyucu bir soyadı kullanılmasını gerekli görmüş, bu bağlamda da takdir hakkını itiraz konusu kuralda belirtilen yöntem yönünde ve kocadan yana kullanmıştır. Kaldı ki çoğunlukça da kabul edildiği üzere durum ve konumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları gerekli kılabilir. Hal böyle olunca yasa koyucunun takdir yetkisi kapsamında aile soyadı olarak kocanın soyadına öncelik vermesinin eşitlik ilkesine aykırılık oluşturduğu söylenemez.

21. Açıklanan nedenlerle itiraz konusu kural Anayasa'ya aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir.

Başkanvekili
Kadir ÖZKAYA

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
İrfan FİDAN

Üye
Muhterem İNCE

KARŞI OY

4721 sayılı Kanun'un 187. maddesinin birinci cümlesinin Anayasa'nın 10. maddesine aykırı olduğu gerekçesiyle çoğunluğun kararıyla iptal edilmesine, aşağıdaki gerekçelerle karşıyım.

Anayasa'nın 10. maddesinde belirtilen eşitlik ilkesinin amacı, hukuksal durumları aynı olanların kanunlar karşısında aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak ve kişilere kanun karşısında ayırım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Bu ilkeyle, aynı durumda bulunan kimi kişi ve topluluklara ayrı kurallar uygulanarak kanun karşısında eşitliğin çiğnenmesi yasaklanmıştır. Bu ilke ile eylemli değil hukuksal eşitlik öngörülmektedir. Kanun önünde eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı tutulacağı anlamına gelmez. Durum ve konumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları gerekli kılabilir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar farklı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'nın öngördüğü eşitlik ilkesi çiğnenmiş olmaz.

7.11.1982 tarihli ve 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasınının 10. maddesinin birinci fıkrasından sonra gelmek üzere 7.5.2004 tarihli ve 5170 sayılı Kanun'la eklenen fıkrafta, "*Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür.*" hükmüne yer verilmiştir.

İnsanın insan olması dolayısıyla doğuştan bir değeri ve haysiyeti vardır. Bu onun tabii bir hakkıdır. Bu hak dolayısıyla herhangi bir niteliğe veya ölçüye dayanılarak insanlar arasında ayırım yapılamaz. İnsanlar arasında kanunların uygulanması açısından da hiçbir fark gözetilemez. İnsanlar arasındaki eşitliğin temellerinden birini de böylece kanunlar önünde eşitlik ilkesi sağlar. Devletin organları ve idari makamları bütün işlemlerinde insanlar arasında ayırım yapmadan Devlet faaliyetlerini yürütmek zorundadır.

Anayasa'nın 12. maddesinde, "*Herkes kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir. Temel hak ve hürriyetler, kişinin topluma, ailesine ve diğer kişilere karşı ödev ve sorumluluklarını da ihtiva eder*" hükmüne yer verilmiştir. Maddenin bu şekilde düzenlenmesinden de açıkça anlaşıldığı gibi Anayasa koyucu kişiyi temel hak ve hürriyetlerle donatırken, bu hak ve hürriyetlerin kişinin topluma, ailesine ve diğer kişilere karşı olan ödev ve sorumluluklarından ayrı düşünülmemeyeceği vurgulanmış; 17. maddesinde "*Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir*"; 41. maddesinde de "*Aile; Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır.*" hükümlerine yer verilmiştir.

Anayasa'nın 12. maddesinde temel hak ve hürriyetlerin niteliği belirlenmekle, bu maddenin ilk fıkrasında, bunların bir devlet "lütfü" olmadığı; kişiliğin, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez bir unsurunu oluşturduğu vurgulanmıştır. Devlet, kişiye ayrılmış bu alana ilke olarak hiçbir müdahalede bulunmamak, bu özel alan sınırları içine girmemekle yükümlüdür.

Anayasa'nın 17. maddesi ile kişinin sahip bulunduğu hak ve hürriyetler kapsamında yaşama, maddi ve manevi varlığın bütünlüğü ve bunun geliştirilmesi hakkı korunmaktadır. Bu iki hakkın bir bütün teşkil ettiği, birbirini tamamladığı açıktır.

Anayasa'nın 41. maddesinde ailenin Türk toplumunun temeli olduğu ve eşler arasında eşitliğe dayandığı hükmüne yer verilmiştir. Bunun bir uzantısı olarak ülkemizde bu yönde politikalar geliştirilmiş, kadına yönelik pozitif ayrımcılık söylemleriyle önemli adımlar atılmıştır.

Soyadı, belli bir ailenin bireylerini diğer ailenin bireylerinden ayırmaya yarayan ve kuşaktan kuşağa geçen addır. Bir kimsenin kimliğinin belirlenmesinde en önemli unsur olan soyadı, vazgeçilmez, devredilemez, kişiye sıkı surette bağlı bir kişilik hakkıdır. Ayrıca 2525 sayılı Soyadı Kanunu'nun 1. maddesinde yer alan "*Her Türk öz adından başka soy adını da taşımağa mecburdur.*" hükmü gereğince, soyadı kullanmak kişilere yüklenmiş bir yükümlülüktür. Türk hukukunda aile ismi ile eş anlamda kullanılan soyadının, kişinin kimliğini belirleme işlevi yanında, ailesini ve soyunu belirleme, kişiyi başka ailelerin bireylerinden ayırt etme işlevleri de bulunmaktadır. Bu işlevleri nedeniyle yasa koyucu, nüfus kayıtlarının düzenli tutulması, resmi belgelerde karışıklığın önlenmesi, soyun belirlenmesi, ailenin korunması gibi sebeplerle soyadı kullanımını yasal düzenlemelerle kural altına almaktadır.

İtiraz konusu "*Kadın evlenmekle kocasının soyadını alır*" kuralının da aile birliğinin korunması ve aile bağlarının güçlendirilmesi başta olmak üzere, nüfus kayıtlarının düzenli tutulması, resmi belgelerde karışıklığın önlenmesi ve soyun belirlenmesi gibi kamu yararı ve kamu düzeni gerekleri nedeniyle kabul edildiği anlaşılmaktadır.

Milletlerin ayırıcı vasıflarının, değer yargılarının, inanç ve düşünce kalıplarının aktarılması ve kuşaklar arası bağın sürdürülmesini sağlayan aile, üstlendiği rol ve işlevleri ile geçmişten günümüze hemen her toplumun özelliklerini yansıtmaktadır. Bu bakımdan ailenin toplumdaki etkinliği ve algılanışı da toplumdan topluma değişmektedir. Toplumun temel ögesi olan aile, sevgi, saygı, hoşgörü ve benzeri insani ve ahlaki değerlerin, gelenek, görenek, dil, din ve diğer özelliklerin yaşandığı ve gelecek nesillere aktarıldığı kutsal bir kurumdur.

Aileyi Türk toplumunun temeli olarak tanımlayan Anayasa'nın 41. maddesinde ailenin birey ve toplum hayatındaki önemine işaret edilmiş, Devlete ailenin korunması için gerekli düzenlemeleri yapması ve teşkilatı kurması konusunda ödevler yüklenmiştir. Uluslararası hukukun temel belgelerinden olan İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 16. ve Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin 10. maddelerinde de ailenin toplumun doğal ve temel unsuru olduğu ve devlet tarafından korunması gerektiği belirtilmiş; Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. maddesinde herkesin aile hayatına saygı gösterilmesi hakkına sahip olduğu kabul edilmiştir.

İtiraz konusu kural ile aile ismi olarak kullanılan soyadının kuşaktan kuşağa geçmesiyle, Türk toplumunun temeli olan aile birliği ve bütünlüğünün devamı sağlanmış olmaktadır.

Soyadının kişilik haklarından olması, ona hiçbir müdahalede bulunulamayacağı anlamına gelmez. Yasa koyucunun soyadı kullanımına kamu yararı ve kamu düzeni gerekleri uyarınca Anayasa'ya uygun olmak koşuluyla müdahalede takdir hakkının bulunduğu açıktır.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de soyadı kullanımı ile ilgili başvuruları, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. maddesinde yer alan "*özel hayatın ve aile hayatının*

korunması” ilkesi kapsamında incelemiş ve kararlarında, nüfusun eksiksiz ve doğru olarak kaydedilmesi, aile adlarının istikrarına verilen önem, kişisel kimlik saptaması veya belli bir ismi taşıyanların belli bir aile ile bağlantılarının kurulabilmesi gibi kamu yararının gerekleri uyarınca, soyadı değiştirme imkânına yasal sınırlamalar getirilebileceği, ulusal yasa koyucunun bu sınırlamaları da kendi devletiyle ilgili tarihi ve siyasal yapısına bağlı kalarak seçmesinde takdir hakkının bulunduğunu belirtmiştir.

Bu kapsamda, yasa koyucunun aile soyadı konusundaki takdir hakkını, aile birliği ve bütünlüğünün korunması ve aile bağlarının güçlendirilmesi başta olmak üzere, kamu yararı ve kamu düzeninin gerektirdiği kimi zorunluluklar nedeniyle, eşlerden birisine öncelik tanıyacak biçimde kullanmasının hukuk devletine aykırı bir yönü bulunmamaktadır. Kaldı ki itiraz konusu kuralda kadının başvurusu durumunda önceki soyadını kocasının soyadının önüne ekleyerek kullanabileceği belirtilerek, kişilik hakkı ile kamu yararı arasında adil bir dengeyin kurulması da sağlanmıştır.

Devletin Anayasa'nın 10. maddesindeki eşitliği, iptal edilen Kanun çerçevesinde yerine getirebilmesi için, “soyadı”nın toplumdaki karşılığını tam anlamıyla belirlemesi; kişinin maddi ve manevi varlığını koruması ve geliştirmesi hakkı ile, Türk toplumunun temeli sayılan ailenin birliğinin sağlanması arasındaki dengeyi de gözetmesi gerekir. Bu bağlamda 41. maddede yer alan “...eşler arasında eşitliğe dayanır.” ibaresinin toplumdaki karşılığı üzerinde durmak gerekir.

İnsan olarak kadın ve erkek eşdeğer olsa da cinsiyetin yol açtığı farklılıklar açısından aynı olduklarını iddia etmek mümkün değildir. Bu konuda modern dünyanın öne çıkardığı ana unsur eşitliktir. Türk kültüründe ise bunun karşılığı eşdeğerlilik ve tamamlayıcılıktır. Kadın ve erkek hem biyolojik açıdan hem de sosyokültürel konuları/rolleri açısından eşdeğerdirler.

Modern dünyada, toplumda ve ailede erkek egemenliğine dayalı eşitsiz bir yapının bulunduğu, erkeklik gücünün kadın aleyhine bir sömürü ve şiddet aracı olarak kullanıldığı, erkeğin kadını ezdiği, değersizleştirdiği, eve mahkûm ettiği, tarihi süreçte erkeğe hizmet eden kadın tipi geliştirildiği ve köleliğe dönüşen klasik itaat kültürünün de bunu geliştirdiği, cinsiyetçi ve biyolojik ayrımcılığın öne çıktığı, kadın emeğinin sömürüldüğü savunulmuştur. Bu tezlerin canlı tuttuğu ve motive ettiği başkaldırı tüm dünyada etkisini göstermiş, anılan sorunlara “kadın erkek eşitliği” fikri bir çözüm olarak üretilmiş; bu yönde yapılan yasal düzenlemelerle anılan fikre daha da güç kazandırılmıştır. Anayasa'nın 41. maddesindeki anılan hükmün uzantısı olarak ülkemizde bu yönde politikalar geliştirilmiş; kadına yönelik pozitif ayrımcılık söylemleriyle önemli adımlar atılmıştır.

Modern dünyada, ailede iyi bir ilişkinin, taraflardan her birinin eşit haklarının ve yükümlülüklerinin olduğu eşitler ilişkisiyle mümkün olabileceği tezi benimsenmiştir. Bu düşüncenin oluşmasında, eşitliğin tarafların birbirlerine saygılı davranmasında etkili olacağı ve onun iyiliğini isteyeceğine olan inanç vardır.

Yukarıda belirtilen tezlere paralel bir biçimde bir sorun olarak kadın-erkek eşitsizliğinin temelinde, erkeğin evin geçiminden, kadının ev işinden sorumlu olduğuna dair klasik görev dağılımının bulunduğu böyle bir vazife paylaşımının eşitsiz olduğu, bunun altında kadın ve erkeklerin farklı alanlardan sorumlu olmalarının gerekli olduğuna dair ortak anlayışın yattığı ileri sürülebilir.

Sonuç itibarıyla kadın ve erkeğin anatomik, fizyolojik, psikolojik ve cinsiyet farklılıkları sosyal anlamda da eşitliği imkânsız kalan bir özelliğe sahiptir. Kısacası kadın-erkek arasında yaratılış gerçekliği olarak yapısal eşitsizlik vardır. Bu durum, genel olarak toplumda konumları itibarıyla kadın ve erkeğin eşitliğine engel olarak görülmektedir. Dolayısıyla üzerinde söz söylemeye fırsat bile verilmeden kabullenilmesi gereken dogmatik bir değer olarak öne sürülse de ailede kadın/erkek eşitliği, modern hurafelerden birisidir ve ne ailede ne de toplumda huzuru, adaleti ve mutluluğu sağlayabilecek bir özelliğe sahiptir.

O halde kadın ve erkeğin konumunu belirleyen değer, eşdeğerlilik ve tamamlayıcılık olduğu söylenebilir. Bunu sağlayan ise, kadın ve erkeğin birbirlerine karşı bir takım üstünlüklere sahip olmalarıdır.

Eşdeğerlilik, iki varlığın mevcut farklılıkları ve özellikleriyle diğeri nezdindeki değerini, ağırlığını ifade eder. Kadın ve erkeğin birbirleri karşısında bu şekilde konumlandırılması hem fitrat gerçekliğine daha uygun, hem de modern dünyanın dayattığı eşitlik fikrine göre daha anlamlı ve tutarlıdır. Çünkü eşitlikte iki şey bir bütünün iki yarısıdır, aynı özelliklere sahiptir. Ve birisi diğerinin yerine konulabilir. Bu yönleriyle eşdeğerlilik eşitlikten farklıdır. Bir insan, kendisi açısından ne kadar kıymetli ve önemli olursa olsun onun esas değerini, ne kadar anlamlı olduğunu, farklılığı ve bu doğrultuda çevresiyle etkileşimi, ilişkisi, kendisine duyulan ihtiyaç ve onun dışındakilerin ona olan ilgisi belirler.

Sonuç itibarıyla, *“kadın mı daha önemlidir, yoksa erkek mi?”* ya da *“kadın mı daha üstündür, yoksa erkek mi?”* gibi sorular son derece anlamsız, sanal ve yapaydır. Kadın ve erkek genel olarak kanunlar karşısında eşittirler, ancak toplumdaki rolleri itibarıyla eşdeğer olmaları ön plana çıkar.

Kadın ve erkekte hangisinin soyadının aile soyadı olarak kullanılacağı meselesi de tarafların toplumdaki rollerine bağlı olarak taraflarca belirlenebilir. Çoğunluk kararında da belirtildiği gibi kadının evlendikten sonra kocasının soyadını alması, ailenin ortak bir soyadına sahip olmasını mümkün kılan tek seçenek değildir. Bu bağlamda taraflara içlerinden birinin soyadını veya bunun dışında bir adı ortak soyadı olarak belirleme imkânının tanınması ya da ortak soyadının eşlerin evlenmeden önceki soyadlarının birleşiminden oluşacağına öngörülmesi de mümkündür. Ancak buna, toplumdan gelecek taleplere göre (buna bireysel başvuruda *“soyadı”* konusunda verilecek ihlal kararları da dahil) yasama organınca karar verilmelidir. Toplumsal taleplerin yargı kararlarıyla yönlendirilmesi doğru değildir. Toplumsal talepler, toplumun gelişmesi ve değişmesi doğrultusunda doğal ortamı içinde ortaya çıkmalıdır.

Değinilmesi gereken bir diğer husus da bireysel başvurularda, *“soyadı”* konusunda verilen ihlal kararlarıdır. Bu konuda verilen ihlal kararlarının, kişinin maddi ve manevi varlığını koruması ve geliştirmesi hakkının, toplum karşısında öne çıkarılması bakımından, Anayasa'ya uygun olduğu düşünülmektedir.

Kadının evlenmekle kocasının soyadını almasının cinsiyet ayırımına dayanan bir farklılaşma yarattığı savı da yukarıda yapılan açıklamalar doğrultusunda yerinde değildir. Durum ve konumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları

gerekli kılabilir. Belirtilen gerekçelerle yasa koyucunun takdir yetkisi kapsamında aile soyadı olarak kocanın soyadına öncelik vermesi eşitlik ilkesine aykırılık oluşturmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle itiraz konusu kuralın Anayasa'nın 10. maddesine aykırı olmadığı düşüncesiyle çoğunluğun iptal yönündeki görüşüne katılmadım.

Üye
Muammer TOPAL